

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De facetis, & facetiæ Christianos oratores deceant. Capvt XI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Ageat: tunc erit opus delicatissimo quodam lineo, eoque apprime unguentato, ut sudorem excipiat, qui ex tam delicatis membris in hac orationis palæstra fluxerit.

Non erit hic expectandum ut de poenitentia dicant, & ieiunio; nam & illi poenitentiam odere tanquam furiam ex veteri tragœdia, & ieiunium perhorrescunt, ut olim pueri Manducum. Nec mirum, nam ex eorum sensu una lachrymula, quæ forte ex alicuius mulierculæ oculis inter præclaros illos affectus stillabit, restinguet omnia inferorum busta. Ieiunio autem quid opus est quo canes examinantur (inquiunt) & relegant in insulas Hypocritarum?

At cum de vitijs agunt, parum abest, quin Deos faciant, sicut & multa fecit antiquitas, quæ nondum tamen erat ingenio tam sagaci, & perpolitio. Quod si meticulosos aliquot adhuc reclamante conscientia terreat, *sint omnia proinus alba*. Et hæresis dicatur zelus, & soliditas ingenii, & Epicuræa vita, libertas: quid enim facilius est quam personatos inducere in scenam errores: Et si adeo turpia sint, ut colorem non admittant, certe dicitur esse peccatum naturæ quoddam prostium, quod totum Christi sanguine abstersum est, nec pietatis nostræ eget instrumento, sic igitur miserii perdunt, & perduantur. *Ve, qui conjungunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt ceruicicalia sub capite uniuersa a tactu ad capiendas animas.*

Adulatoriū concionandi genus reprehenditur. *Arcech. 13.*

De facietis, & an facietie Christianos oratores deceant.

CAPVT XI.

Proximū blandis facietorum genus, quod est à Catholicis doctoris maiestate perquam alienum, hæreticis tamen admodum familiare. Nam cum ad restinguendos omnes pietatis igniculos, & rerum diuinarum sensum stirpitus de humanis euellendum pectoribus Comiartes sint potentissime, hoc primum excogitauit Dæmon, ut per tærarum ceremoniarum irrisiōnem, turpesque facietas, ad hæresim spargendam sibi viam communiaret, tum easdem iam disseminato errore constanter retineret. Itaque omnes ferme hæreticorum ministri sunt incepti hæceti,

Facietas, ut Comi. Hæretici faciet.

& proteruè dicaces, auentque sepe ludere, & rãcidos aliquot iocos spargere, in clauas Ecclesiæ, & Petri cathedram, & summi Pontificis crepidam, & indulgentias, & rosaria & habitum religiosorum, & ignem purgatorium, & si quid simile. Eo autem quisque lætior est, quò pluribus his coadmeatis orationem intingit, quibus si fuerit destitutus, instat est implumis auicula.

Alia autem (inquam) est ratio apud doctores catholicos, qui cum ferme toti sint in graui genere dicendi, & ad sanctioris disciplinæ normam cõpositi, nullum tam inertibus facietijs locum reliquere. Si qui tamen inueniantur, qui vel quod ita ficti sint à natura, vel quod putent inesse in istis locis ad inescandos animos plurimum vrbauitatis, ijs vtantur intemperantiùs, malè sibi malè auditoribus cõsulant. Nam r idiculis sæpius adhibitis, tum præsertim si istaè triuijs petita, ad humilè scurrarum vitam paulisper accedant, omnes quotquot antea fuerint excitati, proinus hebescent pietatis aculei, tum auctoritas, & existimatio dicentis facile deperdetur.

Monachi desidijs insectantur: ab Augustino.

Nulline igitur (inquies) sunt apud doctores Ecclesiasticos sales, quibus interdum orationi vitiorum quidam delectationis aspergatur sunt vero, sed quinam, vsu parci, sententijs in ipso ludo graues, verbis modesti, & qui, non ex iustis lasciuia, sed ex nobili quodam ingenio fluere videantur. Exemplum sit istud ex D. Augustino, libro de opere monachorum, ubi grauius insectatur quosdam monachos erinitos, qui vt desidijs vite speciosum titulum prætenderent, laborem manuum condēnabant, & cœli aibus iactabāt se per similes, quæ neque serunt, neque metunt. Hic in eorū desidijs, & promissos capillos ludens *An ita (inquit) vacandum est, vt nec tonsores operentur, an quia Euangelicas volucres imitari se dicant, quasi depilari timerent, ne volare nō possint.*

August. Sales.

Deinde eorum rationem exagitant. Iam illud dici non potest quàm luctuoso riuiculum est, quod rursum inuenerunt ad defensionem crinium suorum. Virum (inquiunt) Apostolus prohibuit habere comam, qui autem se ipsos iam castrauerunt propter regnum cœlorum, tam non sunt viri. Mox erumpit in exclamationem, *O Demè Enneas iam!* & cæt. in quibus iocos magna proflus grauiate temperat. Est & illud venustum exemplum, quod affertur ab Aenea Syluio, de concionatore Alberti primi, qui Imperatorem, & Proceres conspiciatus oleisauer, vt se

F f f f p e f i t

pe fit, concionem audientes contenta voce exclamavit. *Quartur saluarino Principes p. f. sint? & te agitata in vtramq; partē, excussoque audientium sonano. Quidni, ait, possint? si modo baptismo suscepto in cunis vagantes morian-*

& pugnas, vbi grauius anhelare oporteat, nō ita instituti, irascuntur tamen nonnunquam, nam vt apes, & si multum mellis habeant, suum tamen in melle, & floribus retinet aculeum: sed eam natura sint perquam benigni, si quid durius dicant, aut stomachentur acrius, non sunt ijs praesertim, qui homines norūt ita terribiles, imō videntur ad tempus personam assumpsisse, quae non potest esse diuturna. Longē sunt feliciores in affectibus suauitatis, nā si quid amanter dicendum, si quid mansuetē conquerendum, si quid mitius deplorandum, in hoc regnant, & mentem suauissimē feriunt. Praeterea nacti sunt, vt plurimum magnam rerum opulentiam, & quasi ex auro, atque argento supellectilem oratoriam, quō sit vt orationem egregijs sententijs atollāt, venustent similibus, historiarum suauitate perfundant. Ad summum, vt eos tibi vno aspectu subijciam, similes mihi videntur amoenissimo flumini, purā Peneo, qui inter Ossam, & Olympum decurrens, collibus dextra laeuoque molliter curuis, per apparatus agrorum delicias mollissimis flexibus obiectās labitur. Sic illi purissimo tractu orationis per opulentas eloquentiae gemas effluūt, & auditores suos incredibili quadam Suada rapiunt.

Sunt enim in tractatione humani animi perquam felices, neque existimandum est concionatoribus Catholicis rem esse semper cū sceneratoribus, & hominibus, & ijs qui carceri nautico sunt mancipati, sed occurrunt sepe homines bene morati, magna vitae innocentia praediti, & ad satus sapientiae excipiendos idonei, apud quos iracundi, vehementes, clamorosi, austeri, non multum possint, contra suas eos melius egcolant, & cum fructu delectent.

De Affectatis.

CAPVT XIII.

Simia quaedam est eius virtutis affectatio, sed longe differunt à suauibus molles, & affectati, contra quos à nobis superiori libro copiosius disputatum est. Illi magnas habet orationis diuitias, sed honestas & solidas: hi puerilis quoddam eruditionis choragium. Illi quicquid habent, hoc tanquam propriam hereditatem possident, fluit enim à se huius ingenio, eoquē non intemperanter culto: At hos videas vt plurimum in aliquot recentiorum libris

De suauibus & cultis.

CAPVT XII.

*Concionato-
ris suauis
& honesti,
cultu cha-
racter.*

Verum si delectationis etiam quaeruntur au cupia, non est longē delectendum ad vitia praesto sunt oratores, & ijs ex laudato genere, qui saluberrimis praecceptis aspergant iucundum quoddam lenociniū mellicae orationis. Tales autem sunt, qui appellantur suauis.

Primum sunt lenissimis moribus praediti, ingenio miti, & tractabili, natura comes, & facundi, erga omnes quantum possunt benefici, in cōmuni hominum cōsuetudine faciles, & prudentes, discreti, vultu ipso semper ad feracitatē cōposito tranquillū, & qui verē philtrum habeant tantō potentius quanto ferit dulcius. Ij cum natura propter summam ingenij tranquillitatem ad mansuetiores litteras sint optimē compositi, postquam ad tam felix, & liberale solum culturae decor accersit, euadunt eloquentes, non quidem ex eorum genere qui frangant pulpita, & multo sudore vestes impluant, sed qui lenissimo tractu semper aequabiles fluant.

Dicunt igitur rationibus bonis, speciosis, & quae secum illecebrae aculeos habent, non multā solent aggerere, nō inconcinne disparia coagmentare, non coherentia inepte diuidere: sed vt in delectu rerum sunt splendidi, ita in dispositione prudentes. Verbis porro sunt admodum terti, mites, candidi, & sine redundantia copiosi, dulcibus quoque figuris mirifice temperati, periodorum anfractu nō vasti, sed modica cōelusione lenes, spiritu, voce, vultu, oculis, gestu deniq; moderati, & multum amabiles: & si rem attentius consideres, videbis in eorum oratione castas quasdam veneres, & gratias non quidem violentē accersitas, sed quae natura propensionem consequantur crebrius afflorescere.

Itaque ad argumēta nobilia, panegyricaeque orationes aprissimi sunt, ad infectiones vitiorum controuersas quaestiones, cōgressus,